

T.C. İNKILAP TARİHİ ve ATATÜRKÇÜLÜK FULLETEN

SBD NOTLARI

4. ÜNİTE

ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

Konu Özetleri

SBD Bilgi

Kavram Kartları

Kazanım Odaklı

HAZIRLAYAN

Muammer ASLAN

ATATÜRK İLKELERİ – CUMHURİYETÇİLİK · MİLLİYETÇİLİK · HALKÇILIK

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.1 ATATÜRK İLKELERİ

Mustafa Kemal Atatürk, inkılap hareketiyle Türk milletini **akıl ve bilimin öncülüğünde çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine** çıkarmayı; **millî egemenliğe** dayanan, **tam bağımsız** bir devlet olarak kalmayı amaçladı. Bu hedeflere ulaşmada **kendi içinde tutarlı ve uyumlu, birbirini tamamlayan** düşünce sistemine **Atatürk İlkeleri** denir. İlkeler Türk milletinin **ihtiyaçlarından** doğdu; Millî Mücadele'nin başından itibaren Türk inkılabının temelini oluşturdu ve farklı alanlardaki inkılaplara yön verdi.

Altı temel ilke: Cumhuriyetçilik · Milliyetçilik · Halkçılık · Devletçilik · Laiklik · İnkılapçılık. Altı ilke **1937**'de anayasaya girdi. Yeni Türk devletinin temel niteliklerini oluşturur ve birbirini tamamlar.

İLKE	TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	İLGİLİ GELİŞMELER
Cumhuriyetçilik	Cumhuriyet: milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve belirli süreler için seçtiği kişiler aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi ("cumhur" = halk, topluluk). Kişî egemenliği yoktur ; millî egemenlik, millî irade ve özgür seçim esastır. Atatürk: "Cumhuriyet demek demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir." Türk milletinin karakterine en uygun yönetim; vatandaş-devlet hak ve ödevlerini en iyi düzenleyen şekil.	Genelge ve kongrelerde millî iradenin vurgulanması; BMM'nin açılması ; 1921 Anayasası (egemenlik kayıtsız şartsız milletin → cumhuriyetin yasal dayanağı); saltanatın kaldırılması; cumhuriyetin ilanı ; halifeliğin kaldırılması; kadınlara seçme-seçilme hakkı.
Milliyetçilik	Millet: aynı topraklarda yaşayan, dil, tarih, duygu, kültür, ülkü birliği olan topluluk. Milliyetçilik: milletin ve ülkenin çıkarlarını kişisel çıkarların üstünde tutmak. Atatürk'ün millet anlayışında millî kültür esastır ("Aynı kültürden olan insanlardan oluşan toplum"; "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir."). İnsancıl (başka milletlerin huzurunu da düşünür), ırkçılıktan uzak , sınıf ve zümre ayrımını reddeder, birleştirici-bütünleştirici ; dış politikada yayılmacı değil, gerçekçi ve barışçı .	Millî Mücadele'nin kazanılması; Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu ; Tevhid-i Tedrisat; Kabotaj Kanunu ; kapitülasyonların kaldırılması; yabancı şirketlerin millîleştirilmesi; İstiklal Marşı.
Halkçılık	Halk: aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip, aynı uyruktaki topluluk. Halkçılık: herkesin eşit vatandaş kabul edilmesi; hiçbir kişi ve gruba ayrıcalık tanınmaması; halkın yararına çalışma. Herkes kanun önünde eşittir ; sosyal adalet , adaletli gelir dağılımı; devlet hizmetlerinden eşit yararlanma. Millî ve özgün bir sistem: "Asıl temeli kendi içimizden çıkarmak mecburiyetini unutmamalıyız." Milliyetçiliğin doğal sonucu, cumhuriyetin temel unsuru.	1921 Anayasası; Medeni Kanun ; kadınlara siyasi haklar; Soyadı Kanunu ; lakap ve unvanların kaldırılması ; aşar vergisinin kaldırılması ; ilkokulun parasız-zorunlu olması; sağlık hizmetleri.

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Bir **Atatürk sözü** veya bir **gelişme** verilip hangi ilkeyle ilgili olduğu sorulur. Anahtar sözcükler: seçim, egemenlik, millî irade → cumhuriyetçilik; millî kültür, dil, tarih, bağımsızlık → milliyetçilik; eşitlik, ayrıcalık yok, sosyal adalet → halkçılık.
- İlkeler **birbirini tamamlar**: Halkçılık milliyetçiliğin doğal sonucu, cumhuriyetin temel unsurudur; laiklik çağdaşlaşmanın, inkılapçılık gelişmenin aracıdır.

KAVRAMLAR

İlke: Davranışa yön veren temel düşünce, prensip.

Millî irade: Milletin ortak isteği, kararı.

Zümre: Toplum içinde ayrı bir grup, sınıf.

Cumhur: Halk, topluluk.

Ülkü: Ulaşılmak istenen yüce amaç, ideal.

Ayrıcalık: Başkalarında olmayan özel hak, imtiyaz.

ATATÜRK İLKELERİ – DEVLETÇİLİK · LAİKLİK · İNKILAPÇILIK

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.1 DEVLETÇİLİK · LAİKLİK · İNKILAPÇILIK

İLKE	TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	İLGİLİ GELİŞMELER
Devletçilik	Ülkenin kaynaklarını millet yararına kullanmak devletin görevidir. Sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmada izlenecek yolları belirleyen; özel sektörün yapamayacağı büyük yatırımları devletin üstlenmesi esasına dayanan ilke. Planlı, gerçekçi, bağımsız, insancıl ; hiçbir ekonomik görüşe bağlı değil, Türkiye'ye özgü. Özel sektöre destek yetersiz kalınca devlet ekonomiye doğrudan müdahale etti; coğrafi dengesizliklerin giderilmesinde etkili oldu.	1929 Bunalımı sonrası devletçi politika; 1930 Merkez Bankası ; 1934 I. Beş Yıllık Sanayi Planı ; Sümerbank, Etibank; devlet fabrikaları; Toprak Mahsulleri Ofisi.
Laiklik	Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ; dinî inançların devlet yönetiminden ayrı tutulması. Devlet tüm din, inanç ve mezhepler karşısında tarafsız ; kimseyi ayırt etmez, ibadetlere karışmaz. Ancak devlet din kurumuna tamamen ilgisiz değildir : vatandaşın din istismarcılarından korumak için din hizmetlerini düzenler. Hukukta akıl, mantık ve bilim esastır; din, inanç ve ibadet özgürlüğü anayasa güvencesindedir. Hedef: çağdaşlaşmak .	Saltanatın kaldırılması (ilk adım); halifeliğin kaldırılması ; Şer'iye ve Evkâf Vekâleti'nin kaldırılması; Tevhid-i Tedrisat; Medeni Kanun; tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması ; 1928'de "Devletin dini İslam'dır" maddesinin çıkarılması; 1937'de laikliğin anayasaya girmesi.
İnkılapçılık	İnkılap: toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklikler ; çağdaşlaşmayı engelleyen kurumların kaldırılıp yenilerinin kurulması. İnkılapçılık: aklın ve bilimin rehberliğinde sürekli gelişme ve ilerleme ; durağan değil dinamik . Hedef: Türk toplumunu çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak; bunu yaparken millî kültürden taviz vermemek ("Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür.").	Şapka ve kıyafet; takvim, saat, ölçü, rakam ; Harf İnkılabı ; hafta tatili; Soyadı Kanunu; tüm inkılaplar bu ilkeye dayanır.

4.1 SÖZDEN İLKEYE – ATATÜRK'ÜN SÖZLERİ HANGİ İLKEYİ ANLATIR?

ATATÜRK'ÜN SÖZÜ	İLKE
"Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının sesine uymakta, uymamakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Hiçbir kimse hiçbir kimseyi ne bir dine ne bir mezhebe girmeye mecbur edebilir."	Laiklik
"Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir soyun evlatları ve hep aynı cevherin damarlarıdır."	Milliyetçilik (birleştirici, bütünleştirici)
"Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan oluşmuş değil, iş bölümü itibarıyla çeşitli mesleklerle ayrılmış bir toplum olarak görmek esas prensiplerimizdendir."	Halkçılık (sınıf ayrımı yok)
"Prensip olarak devlet ferdin yerine geçmelidir. Fakat ferdin gelişmesi için genel şartları göz önünde bulundurmalıdır."	Devletçilik
"Artık hükûmet ile millet arasında geçmişteki ayrılık kalmamıştır. Hükûmet millet ve millet hükûmettir." / "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir."	Cumhuriyetçilik (millî egemenlik)
"Medeniyet yolunda başarı, yenileşmeye bağlıdır. Hayat ve geçime egemen olan kuralların zaman ile değişme, gelişme ve yenilenmesi zorunludur."	İnkılapçılık

LGS RADARI

● **Çıkış soru analizi**: Laiklik dinsizlik değil, devletin **tarafsızlığı** ve **din-vicdan özgürlüğünün güvencesidir**. Devletçilik özel girişimi yasaklamaz, **tamamlar**; nedeni sermaye yetersizliği + **1929 Bunalımı**.

SALTANATIN KALDIRILMASI · ANKARA'NIN BAŞKENT OLUŞU

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.2 SİYASAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

Türk milleti, Mustafa Kemal öncülüğünde **dışarıda işgalcilere karşı bağımsızlığı, içeride millî egemenliği** sağlamak için mücadele etti ve millî hâkimiyete dayanan yeni Türk devletini kurdu. Siyasal inkılaplar, millî egemenliğin **sağlanması ve geliştirilmesine** yönelik adımlardır.

4.2 SALTANATIN KALDIRILMASI (1 KASIM 1922)

Saltanat: ülke yönetiminde bir hanedana mensup hükümdarın egemen olması; yönetim babadan oğula geçer, egemenlik **tek kişidedir**. Millî Mücadele kazanılınca İtilaf Devletleri **Lozan** görüşmelerine **Ankara Hükûmeti ile İstanbul Hükûmetini birlikte** davet etti; Tevfik Paşa Hükûmeti de Ankara'ya birlikte katılmayı teklif etti. Bu tavır TBMM'de tepki çekti. Mustafa Kemal sorunun **kökten çözümü** için saltanatın kaldırılmasını gündeme getirdi; bir grup milletvekilinin önergesiyle 1 Kasım 1922'de kabul edilen kanunla **halifelik ve saltanat birbirinden ayrıldı, saltanat kaldırıldı**.

NEDENİ	SONUÇLARI
İtilaf Devletleri'nin Lozan'a iki hükûmeti de çağırarak ikilik çıkarma girişimi; İstanbul Hükûmeti'nin millî iradeyi tanımaması; millî egemenlik ile saltanatın bağdaşmaması.	Osmanlı Devleti resmen sona erdi ; millî egemenliğin önündeki en önemli engel kalktı; yönetimde iki başlılık bitti, TBMM Hükûmeti milletin tek temsilcisi oldu; Lozan'da ikilik önlendi; halifeliğin siyasi yetkiden ayrılması laiklik yolunda ilk adım . 17 Kasım 1922'de son padişah VI. Vahdettin İngiliz gemisiyle İstanbul'dan ayrıldı; Meclis Abdülmecit Efendi 'yi halife seçti.

4.2 ANKARA'NIN BAŞKENT OLUŞU (13 EKİM 1923)

Lozan'dan sonra İtilaf Devletleri İstanbul'dan çekilince başkent tartışmaları yoğunlaştı. İstanbul stratejik açıdan uygun değildi: **Boğazlar saldırıya açık ve emniyetsizdi**. Dışişleri Bakanı **İsmet (İnönü) Bey** ve bazı milletvekillerinin 9 Ekim 1923'te verdiği "Türkiye Devleti'nin başkenti Ankara'dır." kanun teklifi **13 Ekim 1923**'te kabul edildi.

- » Millî Mücadele'de **Temsil Heyeti**'nin merkezi; Ankara halkı Millî Mücadele'yi destekledi.
- » **23 Nisan 1920**'de BMM burada açıldı; yeni devletin temelleri burada atıldı, Millî Mücadele buradan yönetildi.
- » **Ulaşımı kolay**; ülkenin **ortasında** bulunması başkent **güvenliği** için daha uygun.

Neden İstanbul değil?: Mustafa Kemal, Mayıs 1919'da Vahdettin'le görüşürken padişahın gözlerinin pencereden görünen **düşman gemilerine** kaydığını fark etmişti. 16 Ocak 1923 İzmit demeci: "**Bir geminin topundan telaşa düşecek bir yerde, İstanbul'da, hükûmet merkezi olmaz.**"

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** "Saltanatın kaldırılmasıyla laikliğe ilk adım atıldı" ifadesi **halifeliğin siyasi yetkisinden ayrılmasına** dayanır. Halifelik makamı 1924'e kadar sürdü.
- Ankara'nın seçilme gerekçeleri sorulduğunda **güvenlik (merkezî konum), Millî Mücadele'nin merkezi olması** ve **ulaşım** seçeneklerini arayın; "deniz ticareti" gibi ifadeler çeldiricidir.

KAVRAMLAR

Saltanat: Hükümdarlık; yönetimin bir hanedanda olması.

Hanedan: Aynı soydan gelen hükümdar ailesi.

Halifelik: Hz. Muhammed'den sonra Müslümanların dinî liderliği makamı.

Önerge: Mecliste görüşülmesi için verilen yazılı teklif.

İkilik: İki başlılık; yetkinin iki ayrı makamda olması.

Stratejik: Askerî ve siyasi bakımdan önemli.

CUMHURİYETİN İLANI · HALİFELİĞİN KALDIRILMASI

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.2 CUMHURİYETİN İLANI (29 EKİM 1923)

Mustafa Kemal, Millî Mücadele'nin ilk yıllarından itibaren egemenliğin millete ait olması gerektiğini vurgulamıştı. 23 Nisan 1920'de BMM'nin açılması ve 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasıyla rejimin adının konması yaklaştı. Lozan görüşmelerinin kesildiği günlerde **1 Nisan 1923**'te seçimlerin yenilenmesine karar verildi; **11 Ağustos 1923**'te **II. TBMM** açıldı. **Fethi (Okyar) Bey** Hükûmeti uyumlu çalışmayıp istifa edince **hükûmet bunalımı** yaşandı.

İLANI ZORUNLU KILAN SORUNLAR

Meclis hükûmeti sistemi nedeniyle yürütme aksıyordu (bakanlar tek tek meclisten seçiliyordu). TBMM başkanının aynı zamanda devlet ve hükûmet başkanı olması sorun yaratıyordu. Devletin adı ve rejimi belirlenmemişti. Yeni hükûmet kurulamıyordu.

İLANIN SONUÇLARI

Rejim **cumhuriyet**; devletin adı **Türkiye Cumhuriyeti**. **Cumhurbaşkanlığı** makamı kuruldu → devlet başkanlığı sorunu çözüldü; ilk cumhurbaşkanı **Mustafa Kemal**. Meclis hükûmeti yerine **kabine sistemi**; **Başbakanlık** makamı kuruldu → ilk başbakan **İsmet (İnönü)**, TBMM başkanı **Fethi (Okyar)**.

28 Ekim 1923

Çankaya Köşkü'ndeki toplantıda Mustafa Kemal: **"Efendiler, yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz."** İsmet Bey'le anayasa değişikliği önergesi hazırlandı.

29 Ekim 1923

Yasa teklifi TBMM'de **oy birliğiyle** kabul edildi; cumhuriyet ilan edildi.

Doğan çocuğun adı: Abdurrahman Şeref Efendi: "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir, dedikten sonra kime sorarsanız sorunuz bu, cumhuriyettir. **Doğan çocuğun adıdır.**" → Cumhuriyet, 1921 Anayasası'ndaki millî egemenlik ilkesinin doğal sonucudur.

4.2 HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 MART 1924)

Halife seçilen **Abdülmecit Efendi** siyasetten uzak duracak, yalnızca "Müslümanların halifesi" unvanını kullanacaktı. Ancak **cuma selamlıkları** düzenliyor, yazışmalarında **"han"** unvanını kullanıyor, **devlet başkanı gibi** davranıyordu. Bu durum cumhuriyet düzeninden rahatsız olanlara cesaret verdi; İstanbul'da halifenin etrafında toplandılar. Bir grup milletvekilinin teklifiyle 3 Mart 1924'te halifelik kaldırıldı; aynı gün Abdülmecit Efendi ve **bütün Osmanlı hanedanı yurt dışına çıkarıldı**.

- » **Laikliğe geçişte** önemli bir adım atıldı.
- » Yapılacak **inkılapların önündeki** önemli bir engel kaldırıldı.
- » Yönetimde **iki başlılığa** yol açabilecek sorun çözüldü.
- » **Millî egemenlik** anlayışı ve cumhuriyet rejimi güçlendirildi.

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Cumhuriyetin ilanının **nedenleri** (hükûmet bunalımı, devlet başkanlığı sorunu, rejimin adı) ile **sonuçları** (kabine sistemi, cumhurbaşkanlığı, başbakanlık) karıştırılmamalı.
- Halifeliğin kaldırılmasının temel gerekçesi: halifenin **siyasi faaliyetleri** ve cumhuriyet karşıtlarının **odak noktası** hâline gelmesi.

KAVRAMLAR

Rejim: Bir devletin yönetim biçimi.

Meclis hükûmeti: Bakanların meclis tarafından tek tek seçildiği sistem.

Oy birliği: Bütün üyelerin aynı yönde oy vermesi.

Han: Hükümdar unvanı.

Kabine: Başbakan ve bakanlardan oluşan hükûmet.

Hükûmet bunalımı: Hükûmetin kurulamaması ya da çalışamaması.

Cuma selamlığı: Padişahın cuma namazına törenle gitmesi.

Odak noktası: Bir şeyin toplandığı merkez.

4.2 3 MART 1924 KANUNLARI

KALDIRILAN / KABUL EDİLEN	YERİNE KURULAN	AMACI VE SONUCU
Halifelik	—	Laiklik yolunda büyük adım; hanedan yurt dışına çıkarıldı.
Şerîye ve Evkâf Vekâleti (Din İşleri ve Vakıflar Bakanlığı)	Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü	Din işleri siyasetin dışına çıkarıldı; laik devlet düzeni için önemli adım.
Erkân-ı Harbiye Vekâleti (Genelkurmay Bakanlığı)	Genelkurmay Başkanlığı	Ordu siyasetten ayrıldı ; askerlik ve siyaset birbirinden ayrı tutuldu.
Tevhid-i Tedrisat Kanunu	Tüm okullar Maarif Vekâleti 'ne bağlandı	Eğitim ve öğretimde birlik ; laik ve millî eğitim (bk. 4.4).

4.2 1924 ANAYASASI'NIN KABULÜ (20 NİSAN 1924)

Anayasa: devletin yönetim biçimini, yasama-yürütme-yargı güçlerinin nasıl kullanılacağını ve vatandaşların temel hak ve ödevlerini belirleyen temel yasa. Osmanlı'nın ilk anayasası **1876 Kanun-ı Esasî**'ydi. Millî Mücadele'nin zor şartlarında **20 Ocak 1921**'de kabul edilen **Teşkilat-ı Esasiye Kanunu** olağanüstü bir dönem için hazırlanmıştı; vatandaşların **hak ve özgürlüklerine yer verilmemişti**. Zafer ve cumhuriyetin ilanıyla daha kapsamlı bir anayasa ihtiyacı doğdu; yeni anayasa **20 Nisan 1924**'te kabul edildi.

4.2 1924 ANAYASASI'NIN BAZI MADDELERİ

- » Türkiye Devleti bir **cumhuriyettir**.
- » Devletin dini İslam'dır; resmî dili **Türkçe**, başkenti **Ankara**'dır.
- » **Hâkimiyet kayıtsız ve şartsız milletindir**.
- » TBMM milletin **tek ve gerçek temsilcisidir**; millet adına hâkimiyeti kullanır.
- » Mahkemelerde yargılamalar **herkese açıktır**.
- » Cana, mala, ırza, konuta dokunulamaz.
- » Din ve ırk ayırt edilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese **"Türk"** denir.

4.2 ANAYASADA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

1928

"Devletin dini **İslam**'dır" ibaresi anayasadan çıkarıldı → laiklik.

1934

Kadınlara **milletvekili seçme ve seçilme** hakkı eklendi.

1937

Atatürk ilkeleri anayasaya girdi.

1921 → 1924: 1921'de olduğu gibi 1924 Anayasası'nda da hâkimiyet millete aittir → yönetim şekli **güvence altına** alındı. 1921: olağanüstü dönem, kısa, hak-özgürlük yok, meclis hükûmeti. 1924: cumhuriyet, hak ve özgürlükler, kabine sistemi.

LGS RADARI

- » **Çıkış soru analizi:** 3 Mart 1924 kanunlarının ortak amacı sorulursa: **laik ve çağdaş devlet yapısı**; "din işleri siyaset dışı", "ordu siyaset dışı", "eğitimde birlik" üçlüsü.
- » 1928 ve 1937 değişiklikleri **laiklik**, 1934 değişikliği **halkçılık ve cumhuriyetçilik** ilkeleriyle ilgilidir.

KAVRAMLAR

Anayasa: Devletin temel yapısını ve vatandaş haklarını belirleyen en üst yasa.

Evkâf: Vakıflar.

Yasama: Kanun yapma yetkisi; meclis.

Kanun-ı Esasî: 1876 Osmanlı anayasası.

İbare: Söz, ifade, cümle.

Vekâlet: Bakanlık.

Erkân-ı Harbiye: Genelkurmay; ordunun en üst komuta kurulu.

Yargı: Hukuk kurallarını uygulayan mahkemeler.

Teşkilat-ı Esasiye: 1921 Anayasası.

Güvence: Bir şeyin gerçekleşeceğine dair teminat.

4.3 HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

Hukuk: toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü; adalet, güvenlik, huzur ve refahı sağlar. Tanzimat'a kadar Osmanlı hukuku **şer'i ve örfi** olmak üzere ikiye ayrılmıştı; çok uluslu yapı nedeniyle gayrimüslimler ve yabancılar için de farklı uygulamalar vardı: **hukuk birliği yoktu**. Tanzimat'la yapılan yenilikler köklü olmadığından yetersiz kaldı; kadın hakları ve ekonomik hayatı düzenleyen kurallar ihtiyacı karşılamıyor, ceza kanunları kişi güvenliğini sağlamıyordu. Çok uluslu devlet hukuku **ulusal devletle**, monarşiyle özdeşleşen yapı **cumhuriyetle** uyuşmuyordu.

4.3 TÜRK MEDENİ KANUNU'NUN KABULÜ (17 ŞUBAT 1926)

Medeni hukuk kişi, aile, miras ve eşya konularını; insanın doğumundan ölümüne tüm hukuki ilişkilerini düzenler. Osmanlı'da 1868-1876'da **Ahmet Cevdet Paşa** başkanlığındaki komisyon **Mecelle**'yi hazırlamıştı (İslam hukuku esaslı; daha çok borçlar, eşya ve yargılama hukuku). Yetersiz kalınca cumhuriyet döneminde komisyon kuruldu, Avrupa ülkelerinin kanunları incelendi; **İsviçre Medeni Kanunu** Türkçeye çevrilip toplumun yapısına göre düzenlendi. **17 Şubat 1926**'da kabul edildi, **4 Ekim 1926**'da yürürlüğe girdi.

GETİRDİĞİ YENİLİKLER	SONUÇLARI
Evlilikte resmî nikâh zorunlu; tek eşle evlilik ; evliliğe yaş sınırı ; evlenmede kadının rızası zorunlu; kadına da boşanma hakkı ; mirasta kadın-erkek eşit pay; mahkemede şahitlik eşit ; kadına istediği mesleğe girme hakkı .	Aile kurumu yasal güvence altına alındı; sosyal ve ekonomik haklarda kadın-erkek eşitliği ; hukuk birliği ; gayrimüslimler Lozan'daki azınlık haklarından vazgeçti → Avrupa'nın iç işlere karışması engellendi; Patrikhane ve konsoloslukların mahkeme kurma yetkisi sona erdi.

Neden İsviçre Medeni Kanunu?: Akla ve bilime dayanması; **demokratik ve laik** yapıda olması; sorunlara **pratik** çözümler getirmesi; anlaşılmasının kolay ve **sosyal içerikli** olması; Avrupa'da hazırlanan **en son** medeni kanun olması.

ALINDIĞI ÜLKE	KANUN	YIL
İsviçre	Medeni Kanun · Borçlar Kanunu · Hukuk Usulü Kanunu	1926
İsviçre	İcra ve İflas Kanunu	1932
İtalya	Ceza Kanunu	1926
Almanya	Ticaret Kanunu	1926
Almanya	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu · Deniz Ticaret Kanunu	1929

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Medeni Kanun'un **halkçılık** (eşitlik) ve **laiklik** (hukukun dinden ayrılması) ilkeleriyle ilişkisi; "kadına seçme-seçilme hakkı" Medeni Kanun'la **verilmedi** (1930-34'te ayrı kanunlarla).
- Ülkenin hukukçu ihtiyacı için **1925 Ankara Hukuk Mektebi** açıldı: Cumhuriyet'in ilk yükseköğretim kurumu.

KAVRAMLAR

Şer'i hukuk: Dinî kurallara dayanan hukuk.

Mecelle: Osmanlı'nın İslam hukukuna dayalı medeni kanunu.

Nikâh: Evlenme akdi.

Patrikhane: Ortodoks Hristiyanların dinî merkezi.

Yaptırım: Kurallara uymayanlara uygulanan ceza.

Örfi hukuk: Gelenek ve padişah fermanlarına dayanan hukuk.

Medeni hukuk: Kişi, aile, miras ve eşya ilişkilerini düzenleyen hukuk.

Miras: Ölen kişiden kalan mal ve haklar.

Konsolosluk: Bir devletin yabancı ülkedeki temsilciliği.

Monarşi: Tek kişinin (hükümdarın) egemen olduğu yönetim.

TEVHİD-İ TEDRİSAT · HARF İNKILABI · MİLLET MEKTEPLERİ

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.4 EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

Eğitim, insanın yeteneklerini belirlenen amaç doğrultusunda geliştirmesi; **kültür**, toplumun tarihsel süreçte ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı maddi-manevi değerler bütünüdür. Eğitim kültürün aktarıcısıdır. Osmanlı'nın zayıflamasının önemli nedenlerinden biri **eğitim sisteminin yetersizliği**ydi. XVIII. yüzyıl sonundan itibaren Avrupa tarzı yenilikler yapıldı; fakat bu, **farklı eğitim anlayışları** → farklı dünya görüşünde insanlar doğurdu ve **kültürel birliği engelledi**. Çok uluslu yapı millî eğitim sistemine izin vermedi. Cumhuriyetten sonra **eğitimdeki ikiliği kaldırmak** ve inkılaplar için **yetiştirilmiş insan gücü** oluşturmak ilk hedeflerden oldu.

4.4 TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNU (3 MART 1924)

Millî Mücadele yıllarındaki **Maarif Kongresi**'nde Mustafa Kemal eğitimin **çağdaş ve millî** olması gerektiğini vurgulamıştı: "Eğitim ve öğretimde birlik olmadıkça aynı fikirde... bireylerden oluşmuş bir millet yapmaya imkân aramak boş şeylerle uğraşmak olmaz mıydı?" Kanun 3 Mart 1924'te kabul edildi, 6 Mart'ta yürürlüğe girdi.

KANUNLA YAPILANLAR	SONUÇLARI
Yabancı dilde eğitim veren kolejler ve azınlık okulları dâhil tüm eğitim kurumları Maarif Vekâleti'ne bağlandı ; bu okullarda Türkçe, tarih ve coğrafya dersleri Türkçe ve Türk öğretmenlerce okutulacak; dini propaganda yasak ; tüm okulların denetimi Bakanlıkta. Bir süre sonra medreseler kapatıldı ; imam-hatip mektepleri ve ilahiyat fakültesi açıldı. 1926'da kız-erkek tüm çocuklar için ilkokul parasız ve zorunlu oldu .	Eğitim ve öğretim birliği sağlandı; farklı eğitim anlayışları kaldırıldı; kültürel birlik yolunda önemli adım; eğitimin planlanması ve denetimi MEB'de; eğitim çağdaş, laik ve millî karakter kazandı.

4.4 HARF İNKILABI (1 KASIM 1928) VE MİLLET MEKTEPLERİ (1 OCAK 1929)

Türkler tarih boyunca **Göktürk, Uygur** ve İslamiyet'ten sonra **Arap** alfabelerini kullandı. Arap harfleri **Türkçenin ses yapısına uygun değildi**; okuma-yazma zordu, okuryazar oranı düşüktü. Millî Eğitim Bakanı **Hamdullah Suphi** başkanlığında komisyon ve **Dil Encümeni** kuruldu; rapor, Türkçeye en uygun harflerin **Latin alfabesinde** olduğunu belirtti. **1 Kasım 1928'de** yeni Türk harfleri kanunu kabul edildi, 3 Kasım'da yürürlüğe girdi. Mustafa Kemal yurt gezilerinde **kara tahta başına geçerek** alfabeyi öğretti; 24 Kasım 1928'de Meclis ona **"Başöğretmen"** unvanı verdi.

Millet Mektepleri (1 Ocak 1929): yeni harfleri öğretmek ve okuryazarlığı artırmak için açıldı; **16-45 yaş** arası tüm vatandaşlara kurslar; ilk yıl **bir milyondan fazla** kayıt. Okuma-yazma dışında **vatandaşlık, sağlık bilgisi, hesap ve ölçüler** dersleri de verildi.

Harf inkılabı'nın sonuçları: Okuryazar oranı arttı; **konuşma ve yazı dili** arasındaki uyumsuzluk kalktı; millî kültür ve Türk dilinin gelişmesine katkı; Batı uygarlığıyla alfabe uyumu.

LGS RADARI

- **Çıkış soru analizi:** Tevhid-i Tedrisat'ın amacı olarak **"eğitimde birlik, kültürel birlik, laik-millî eğitim"**; "azınlık okullarının kapatılması" **yanlış** (kapatılmadı, denetime alındı).
- Millet Mektepleri'nin **halkçılık** (herkese eğitim) ve **inkılapçılık** ilkeleriyle ilişkisi; Millet Mektepleri mezun verileri (1928-1937: 1.451.759 kişi) tablo sorusu olarak gelebilir.

KAVRAMLAR

Tevhid-i Tedrisat: Öğretimin birleştirilmesi; eğitim birliği.

Medrese: Osmanlı'da dinî ağırlıklı eğitim kurumu.

Encümen: Komisyon, kurul.

Maarif: Eğitim, millî eğitim.

Kolej: Yabancı dilde eğitim veren özel okul.

Alfabe: Bir dilin seslerini gösteren harfler dizisi.

TÜRK TARİH KURUMU · TÜRK DİL KURUMU · ÜNİVERSİTE REFORMU

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.4 TÜRK TARİH KURUMU (15 NİSAN 1931)

Millî kültür, bir toplumu diğerlerinden farklı kılan değerler bütünüdür; oluşmasında ve aktarılmasında **dil ve tarih** temel yere sahiptir. Osmanlı'da çok uluslu yapı nedeniyle **millî bir tarih anlayışı** oluşmamış, tarih çalışmaları İslam tarihi ve Osmanlı hanedanıyla sınırlı kalmıştı; Türklerin İslamiyet öncesi tarihi ve uygarlığa katkıları araştırılmamıştı. Bazı yabancı tarihçiler Türk milletiyle ilgili **ön yargılı ve haksız iddialarda** bulunuyordu. Mustafa Kemal bu iddialara **bilimsel araştırmalarla** cevap verilmesini istedi.

28 Nisan 1930

Mustafa Kemal'in talimatıyla **Türk Tarihini Tetkik Heyeti** oluşturuldu.

15 Nisan 1931

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti adıyla yeniden teşkilatlandırıldı (Türk tarihi araştırmalarına resmî nitelik).

1935

"Türk Tarih Araştırma Kurumu", sonra **Türk Tarih Kurumu**; yayını: adını Atatürk'ün koyduğu **"Belleten"** dergisi.

4.4 TÜRK DİL KURUMU (12 TEMMUZ 1932)

Dil, millî kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında en güçlü araçtır. Türkçe farklı dönemlerde yabancı dillerden kelime ve tamlamalar almış; bu, **halk ile saray-aydınlar arasında iletişim kopukluğuna** yol açmıştı. Osmanlı'nın son döneminde sadeleştirme çalışmaları sonuç vermedi. Amaç: Türk dilinin zenginliğini ortaya çıkarmak, onu yabancı dillerin etkisinden kurtarmak ve **bilim dili** hâline getirmek.

12 Temmuz 1932

Atatürk'ün talimatıyla **Türk Dili Tetkik Cemiyeti** kuruldu.

26 Eylül – 4 Ekim 1932

I. Türk Dili Kurultayı, Dolmabahçe Sarayı; çalışmalar programa bağlandı; **26 Eylül = Dil Bayramı**.

1934 / 1936

Kurultaylarda önce "Türk Dili Araştırma Kurumu", sonra **Türk Dil Kurumu** adını aldı. Göktürk Kitabeleri'nin ilk iki cildi Atatürk'ün sağlığında yayımlandı.

Atatürk ve dil: "Millî duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî duygunun gelişmesinde başlıca etkidir." Atatürk, **mirasının bir bölümünü TDK ve TTK'ya bağışladı** → millî kültüre verdiği önem. Dil ve tarih çalışmaları **millî kimliği** oluşturdu, millî birlik ve beraberliği güçlendirdi.

4.4 ÜNİVERSİTE REFORMU (1933)

Osmanlı'dan kalan tek yükseköğretim kurumu **Darülfünun**, beklentileri karşılamıyordu. Mustafa Kemal'in talimatıyla İsviçreli eğitim bilimci **Prof. Albert Malche** 1932'de Darülfünun'u inceleyip rapor hazırladı. Rapor doğrultusunda Darülfünun kaldırıldı; **1 Ağustos 1933'te İstanbul Üniversitesi** açıldı. Aynı yıl Ankara'da **Yüksek Ziraat Enstitüsü**, 1936'da **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi** kuruldu. Tanınmış yabancı bilim insanları ülkeye davet edildi; Türk öğrenciler yükseköğrenim için yurt dışına gönderildi.

LGS RADARI

- **Çıkış soru analizi:** TTK ve TDK **milliyetçilik** ilkesiyle; "yabancı tarihçilerin iddialarına bilimsel cevap" ifadesi **millî tarih bilinci** esasıyla ilişkilidir.
- Kronoloji tuzağı: Cumhuriyet'in **ilk** yükseköğretim kurumu **1925 Ankara Hukuk Mektebi**; İstanbul Üniversitesi **1933**; DTÇF **1936**.

KAVRAMLAR

Millî kültür: Bir milleti diğerlerinden ayıran değerler bütünü. **Tetkik:** İnceleme, araştırma.

Cemiyet: Dernek, topluluk.

Belleten: TTK'nın Atatürk'ün adlandırdığı bilimsel dergisi.

GÜZEL SANATLAR VE SPOR · EĞİTİM-KÜLTÜR ÖZET

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.4 GÜZEL SANATLAR VE SPORDAKİ GELİŞMELER

Sanat, toplumun çağdaşlaşmasında önemli yere sahiptir. Atatürk uzun yıllar ihmal edilen güzel sanatlara özel ilgi gösterdi; **millî kültür unsurlarıyla çağdaş sanat anlayışını** birleştiren özgün eserler üretilmeye başlandı.

ALAN	GELİŞMELER
Müzik	Muzıka-yı Hümâyûn → Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ; yetenekli gençler müzik eğitimi için Avrupa'ya; müzik öğretmenini yetiştirmek için Ankara'da Musiki Muallim Mektebi ; 1936'da Millî Musiki ve Temsil Akademisi (müzik, opera, tiyatro; Batı'nın ünlü sanatçılarından yararlandı).
Resim-Heykel	Sanayi-i Nefise Mektebi → Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ; yurt dışında eğitim görenler Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Resim İş Bölümü kurdu; 1937 'de İstanbul'da Türkiye'nin ilk Resim Galerisi ; yurdun çeşitli yerlerinde Türk büyüklerinin anıt ve heykelleri .

Spor ve millî şeref: Atatürk'ün Kurtdereli Mehmet Pehlivan'a mektubu (12 Kasım 1931): pehlivanın "**Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürüm.**" sözünü Türk sporcularına **meslek düsturu** olarak kaydetti. Atatürk sporu Türk inkılabının **tamamlayıcı unsuru, vatani bir görev** saydı.

4.4 EĞİTİM-KÜLTÜR İNKILAPLARI – ÖZET TABLO

GELİŞME	TARİH	AMAÇ / SONUÇ	İLKE
Tevhid-i Tedrisat Kanunu	3 Mart 1924	Eğitim birliği; laik, millî eğitim	Laiklik, milliyetçilik
İlkokulun parasız ve zorunlu olması	1926	Herkese eğitim	Halkçılık
Harf İnkılabı	1 Kasım 1928	Okuryazarlık; Batı ile uyum	İnkılapçılık, milliyetçilik
Millet Mektepleri	1 Ocak 1929	Yetişkinlere okuma-yazma	Halkçılık
Türk Tarih Kurumu	15 Nisan 1931	Millî tarih bilinci	Milliyetçilik
Türk Dil Kurumu	12 Temmuz 1932	Türkçeyi geliştirme, bilim dili	Milliyetçilik
Üniversite Reformu (İstanbul Üniv.)	1 Ağustos 1933	Çağdaş, bilimsel yükseköğretim	İnkılapçılık
Gençlik ve Spor Bayramı (19 Mayıs)	20 Haziran 1938	Gençliğe ve spora önem	—

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Sanat ve spor gelişmelerinde "**çağdaşlaşma + millî kültürü koruma**" ikilisi birlikte vurgulanır; "Batı sanatını aynen alma" ifadesi yanlış çeldiricidir.
- 1924 Paris Olimpiyatları'na katılım **uluslararası alanda varlık gösterme**; Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı **sporun yaygınlaştırılması** amacı taşır.

ŞAPKA VE KIYAFET · TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELER

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.5 TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

Toplumsal inkılaplarla Batı toplumlarıyla uyum sağlanarak **çağdaş bir toplum yapısı** oluşturulmak; toplumsal hayat düzenlenip toplum **millî, çağdaş ve laik** bir yapıya kavuşturulmak istendi.

4.5 ŞAPKA KANUNU (25 KASIM 1925) VE KIYAFETTE DEĞİŞİKLİK

Osmanlı'da kılık kıyafette **birlik yoktu**; insanlar dinlerine, milliyetlerine, mesleklerine, şehirli-köylü oluşlarına göre giyiniyordu; bu karmaşaya yol açıyordu. **II. Mahmut** memurlara **fes**, ceket ve pantolon zorunluluğu getirmiş; fes zamanla modernleşmenin simgesi sayılmıştı. Millî Mücadele'de fesin yerini **kalpak** aldı. Mustafa Kemal **24 Ağustos 1925**'te **Kastamonu** seyahatinde şapka giyerek halka tanıttı; olumlu karşılınca **25 Kasım 1925**'te "Şapka Giyilmesi Hakkında Kanun" kabul edildi; memurların fes giymesi yasaklandı, şapka zorunlu oldu.

» **3 Aralık 1934** — Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun:

din görevlileri ibadet yerleri dışında dinî kıyafetle dolaşamayacak; **Diyanet İşleri Başkanı, Rum ve Ermeni Patriği** gibi yüksek din görevlileri yasağın dışında.

» Kadın kıyafeti için düzenleme **yapılmadı**; konu zamanın akışına bırakıldı.

» Sonuç: çağdaş görünüm, kıyafet karmaşasının önlenmesi, **millî birlik ve beraberlik** duygusunun güçlenmesi.

Atatürk'ün sözü: "Medenî ve uluslararası kıyafet, bizim için, çok cevherli milletimiz için lâyık bir kıyafettir. Onu giyeceğiz... başta kenarlıklı serpuş. Bu serpuşun ismine **şapka** denir." (1925)

4.5 TEKKE, ZAVİYE VE TÜRBELERİN KAPATILMASI (30 KASIM 1925)

Tekke (dergâh): tarikat mensuplarının barındığı, ibadet ve tören yaptığı yer; küçüğüne **zaviye** denir. **Türbe**: ünlü bir kişinin mezarının bulunduğu yapı. Tekke ve zaviyeler Selçuklu ve Osmanlı döneminde Anadolu'nun **Türkleşmesi ve İslamlaşmasında** önemli rol oynamıştı. Ancak son dönemde görevlerini yapamaz hâle geldiler; cumhuriyetin yeniliklerine **direndiler**, ülke güvenliğini tehdit eden siyasi olaylara karıştılar. Türbeler **hurafelerin** üretildiği, dinî duyguların sömürüldüğü yerlere dönüştü. 30 Kasım 1925'te kanunla kapatıldı; **türbedarlık, şeyhlik, dervişlik, dedelik, seyitlik, babalık, emirlik, müritlik** gibi unvanlar yasaklandı.

Sonuç: Toplumsal alanda **laikleşme** adına önemli adım; halkın dinî duygularının **kötüye kullanılması** engellendi. İlke: **Laiklik**.

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Kıyafet düzenlemesinin amacı "**toplumda birlik, çağdaş görünüm**"; "kadın kıyafetine düzenleme getirildi" ifadesi **yanlıştır**.
- Tekke ve zaviyelerin kapatılma gerekçesi **asıl amaçtan sapma + hurafe + yeniliklere direnç**; tarihî katkıları (Türkleşme-İslamlaşma) inkâr edilmez.

KAVRAMLAR

Fes: Osmanlı'da II. Mahmut'la yaygınlaşan başlık.

Kisve: Kıyafet, giysi.

Tarikat: Tasavvuf yolunu izleyen topluluk.

Türbe: Ünlü bir kişinin mezarının bulunduğu yapı.

Mürit: Bir şeyhe bağlı tarikat üyesi.

Kalpak: Millî Mücadele'de kullanılan kürk başlık.

Serpuş: Başlık.

Tekke / Zaviye: Tarikat mensuplarının toplandığı yer / küçüğü.

Hurafe: Dinle ilgisi olmayan batıl inanç.

Türbedar: Türbeye bakan görevli.

4.5 ULUSLARARASI TAKVİM, SAAT, RAKAM VE ÖLÇÜ BİRİMLERİNİN KABULÜ

Osmanlı'da çok uluslu yapı nedeniyle **birden fazla takvim, saat, ağırlık ve uzunluk ölçüsü** kullanılıyordu. Bu durum toplumsal hayatta ve ticarete **karışıklığa** yol açıyor, Batılı devletlerle ticari ve kültürel ilişkileri olumsuz etkiliyordu. Batı ile **uyum** sağlamak için değişiklikler gündeme geldi.

26 Aralık 1925

Alaturka saat yerine uluslararası saat: gün 24 saat, başlangıç gece yarısı. Aynı gün **hicri ve rumi takvim** yerine **miladi takvim**.

1928

Arap rakamları kaldırıldı, uluslararası rakamlar kabul edildi.

26 Mart 1931

Arşın, endaze, kulaç → **metre** sistemi; okka, dirhem, kantar → **kilogram** (miligramdan tona).

27 Mayıs 1935

Hafta tatili cuma yerine **cumartesi öğleden sonra ve pazar**.

Sonuç: Ülke içinde **birlik** sağlandı; Batı ile ticari ilişkilerdeki uyumsuzluklar kalktı; **dış ticaret kolaylaştı**. İlke: **inkılapçılık** (çağdaşlaşma).

4.5 SOYADI KANUNU (21 HAZİRAN 1934)

Osmanlı'da ve cumhuriyetin ilk yıllarında insanları ayırt etmek için **lakaplar, unvanlar, meslekler, doğum yeri** kullanılıyordu; bu, **nüfus kayıtları, askere alma, tapu ve miras** işlemlerinde karışıklığa yol açıyordu. 21 Haziran 1934'te kabul edilen kanuna göre herkes iki yıl içinde bir soyadı alacaktı.

- » Her Türk öz adından başka **soyadı** da taşımaya mecburdur; öz ad önde, soyadı sonda.
- » Soyadları **Türk dilinden** alınır; yabancı ırk ve millet isimleri kullanılamaz.
- » **Rütbe ve memuriyet** bildiren, edebe aykırı, gülünç veya hakaret içeren soyadları kullanılamaz.

24 Kasım 1934

TBMM, Mustafa Kemal'e **"Atatürk"** soyadını verdi; başkasına verilmesi yasaklandı.

26 Kasım 1934

Lakap ve Unvanların Kaldırılması: ağa, hafız, molla, efendi, bey, paşa, hazretleri kaldırıldı.

24 Aralık 1934

Soyadı Nizamnamesi (seçimi kolaylaştırmak için).

Sonuç: Soyadı Kanunu ile **millî kimlik** yolunda adım atıldı; lakap ve unvanların kaldırılmasıyla insanları sınıflandıran anlayış sona erdi, **toplumsal eşitsizlik** giderildi. İlke: **Halkçılık** (eşitlik) ve milliyetçilik (Türkçe soyadı).

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Takvim-saat-ölçü değişikliğinin amacı sorulursa **"Batı ile ticari-kültürel uyum + ülke içinde birlik"**; "dinî nedenler" çeldiricidir.
- Lakap ve unvanların kaldırılması **doğrudan halkçılık** ilkesiyle ilgilidir (ayrıcılıkların kaldırılması).

KAVRAMLAR

Alaturka saat: Günün güneşin batışıyla başladığı eski saat sistemi.

Rumi takvim: Osmanlı'da mali işlerde kullanılan güneş takvimi.

Arşın / Endaze: Eski uzunluk ölçüleri.

Metrik sistem: Metre ve kilograma dayanan uluslararası ölçü sistemi.

Unvan: Kişinin makamını, rütbesini gösteren ad (paşa, bey...).

Hicri takvim: Hz. Muhammed'in hicretini başlangıç alan ay takvimi.

Miladi takvim: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alan uluslararası takvim.

Okka / Dirhem: Eski ağırlık ölçüleri.

Lakap: Kişiye özelliğinden dolayı takılan ad.

Nizamname: Tüzük, yönetmelik.

TÜRK KADININA VERİLEN HAKLAR · TOPLUMSAL İNKILAPLAR ÖZET

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.5 TÜRK KADININA VERİLEN HAKLAR

Türk kadını Millî Mücadele'de **cephede ve cephe gerisinde** önemli görevler üstlendi. Mustafa Kemal, kadınların erkeklerle **aynı hak ve özgürlüklere** sahip olmasıyla toplumun gelişeceğini; demokrasi için kadının **toplumsal ve siyasal hayatta** yer alması gerektiğini düşünüyordu.

17 Şubat 1926

Medeni Kanun: sosyal ve ekonomik hayatta kadın-erkek eşitliği (miras, boşanma, şahitlik, meslek).

1927-1928

Karma eğitime geçildi; kadınlar erkeklerle aynı eğitimi alma hakkı kazandı; meslek okullarını bitiren kızlar çalışma hayatına girdi.

3 Nisan 1930

Belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı.

26 Ekim 1933

Muhtarlık seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı.

5 Aralık 1934

Milletvekili seçme ve seçilme hakkı. 1935 seçimlerinde kadınlar oy kullandı; **18 kadın milletvekili** TBMM'ye girdi.

Karşılaştırma: Kadınlara seçme-seçilme hakkını Türkiye'den **daha sonra** veren Avrupa ülkeleri: **Fransa 1944, İtalya 1945, Belçika 1948, Yunanistan 1952, İsviçre 1971**. Türk kadını dünyadaki birçok kadından önce siyasi haklara kavuştu.

Önemi: Kadın hakları **demokrasinin geliştirilmesi** ve siyasi alanda **kadın-erkek eşitliği** açısından önemlidir. İlkeler: **Halkçılık** (eşitlik), **cumhuriyetçilik** (seçime katılım), **inkılapçılık**.

4.5 TOPLUMSAL İNKILAPLAR – ÖZET TABLO

GELİŞME	TARİH	AMAÇ	İLKE
Şapka Kanunu	25 Kasım 1925	Kıyafette birlik, çağdaş görünüm	İnkılapçılık
Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması	30 Kasım 1925	Hurafeleri önleme, din istismarını engelleme	Laiklik
Uluslararası saat ve miladi takvim	26 Aralık 1925	Batı ile uyum	İnkılapçılık
Uluslararası rakamlar	1928	Batı ile uyum	İnkılapçılık
Ölçü ve tartı birimleri (metre, kg)	26 Mart 1931	Ticarette birlik	İnkılapçılık
Soyadı Kanunu	21 Haziran 1934	Resmî işlerde karışıklığı önleme	Halkçılık
Lakap ve unvanların kaldırılması	26 Kasım 1934	Ayrıcalıkları kaldırma	Halkçılık
Bazı kisvelerin giyilemeyeceği	3 Aralık 1934	Dinî kıyafetin ibadet yeri dışında giyilmemesi	Laiklik
Kadınlara milletvekili seçme-seçilme	5 Aralık 1934	Siyasi eşitlik	Halkçılık, cumhuriyetçilik
Hafta tatili (cumartesi-pazar)	27 Mayıs 1935	Batı ile uyum	İnkılapçılık

LGS RADARI

- **Çıkış soru analizi:** Kadın hakları kronolojisi (**1930 belediye → 1933 muhtarlık → 1934 milletvekili**) sık sorulur; "Medeni Kanun'la siyasi hak verildi" **yanlıştır**.
- Türkiye ile Avrupa ülkelerinin tarihlerini karşılaştıran sorularda çıkarım: Türk kadını siyasi haklara **birçok Avrupa ülkesinden önce** kavuştu.

TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ · MİSAK-I İKTİSADİ · TARIM

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.6 EKONOMİK ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

Osmanlı'nın son dönemi kaybedilen savaşlarla geçti; sürekli toprak kaybı, tarım-ticaret-sanayinin gelişmemesi ekonomiyi zayıflattı. I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele şehirlerin **altyapısını ve ulaşım ağını** kullanılamaz hâle getirdi; üretecek nüfusun bir bölümü kaybedildi. Siyasi bağımsızlığın ardından **millî ve bağımsız ekonomi** için kalkınma hamlesi başlatıldı.

4.6 TÜRKİYE İKTİSAT KONGRESİ (17 ŞUBAT – 4 MART 1923, İZMİR)

Lozan görüşmelerinin kesildiği dönemde Mustafa Kemal'in isteğiyle İzmir'de toplandı. Çiftçi, sanayici, tüccar ve işçilerden oluşan **1135 delege** katıldı; başkan **Kâzım Karabekir**. Amaç: ekonomik durumu belirlemek, kalkınma adımlarını tespit etmek, **millî ve bağımsız ekonomi** politikası oluşturmak. Mustafa Kemal: "**Siyasi, askerî zaferler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa... az zamanda söner.**"

KONGREDE ALINAN KARARLAR	KONGREDE ALINAN KARARLAR (devam)
Çiftçiden alınan aşar vergisi kaldırılmalı. Ulaşım geliştirilmeli, üreticiye ucuzlatılmalı. Yerli malı kullanımı teşvik edilmeli. Hayvancılık geliştirilmeli. Tarım araçları fabrikası açılmalı; tarım araçları gümrükten muaf olmalı. Özel teşebbüsü desteklemek için millî bankalar kurulmalı.	Ham maddesi yurt içinde bulunan sanayi dalları kurulmalı. Yabancı sermaye denetim altında olmalı, tekel oluşturmamalı. Ormanlar korunmalı, madenler millî menfaatle işletilmeli. Kabotaj hakkı Türk bayraklı gemilere verilmeli. Gümrük vergileri yerli sanayiye ve tarımı koruyacak şekilde düzenlenmeli.

Misak-ı İktisadi: Kongrede kabul edilen **Misak-ı İktisadi (Ekonomi Andı)**, Misakımillî'yi tamamlayan, halkın iktisadi bakış açısını belirleyen kararlardır: "Türkiye halkı, sarf ettiği eşyayı mümkün mertebe kendi yetiştirir. Çok çalışır. Vakitte, servette ve ithalatta **israftan kaçar.**" → **tasarruf**, yerli malı, **ekonomik bağımsızlıktan taviz vermeme**, dışa bağımlılığı kaldırma.

4.6 TARIM ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Halkın büyük bölümü kırsalda yaşıyor ve tarımla uğraşıyordu; ekonominin temeli tarımdı. **1925'te aşar vergisi kaldırıldı** → çiftçinin yükü azaldı. Ucuz ve kaliteli **tohum-fidan**; sulama, gübre ve teknik eğitimde devlet yardımı; topraksız köylüye **toprak dağıtımı**; **Ziraat Bankası** ile kredi; ziraat mühendisi için **1925 Ankara Ziraat Mektebi**; tarım tekniği okulları; modern tarımı öğretmek için **Atatürk Orman Çiftliği** gibi örnek çiftlikler; **makineleşme**; alet-makine-gübre için **Türkiye Ziraat Kurumu**; ürünü iyi pazarlamak için **Tarım Kredi Kooperatifleri**.

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** İzmir İktisat Kongresi kararlarında aranan ortak fikir: **ekonomik bağımsızlık, millî ekonomi, özel girişimin desteklenmesi**. Kongre, Lozan'da ekonomik bağımsızlık konusunda **taviz verilmeyeceğinin** göstergesidir.
- Aşar vergisinin kaldırılması **halkçılık**; Kabotaj Kanunu **milliyetçilik** (bağımsızlık) ile ilişkilendirilir.

KAVRAMLAR

İktisat: Ekonomi.

Aşar: Osmanlı'da çiftçiden alınan onda bir ürün vergisi.

Kabotaj: Bir ülkenin kendi limanları arasında taşımacılık hakkı.

Gümrük vergisi: Sınırdan geçen mallardan alınan vergi.

Kredi: Geri ödenmek üzere verilen borç para.

Delege: Bir topluluğu temsil etmek üzere gönderilen kişi.

Misak-ı İktisadi: Ekonomi andı; millî ekonomi kararları.

Tekel: Bir malın üretim ve satışının tek elde olması.

Kooperatif: Ortak çıkar için kurulan ekonomik birlik.

Ham madde: İşlenmemiş üretim maddesi.

SANAYİ · TİCARET · DENİZCİLİK · 1929

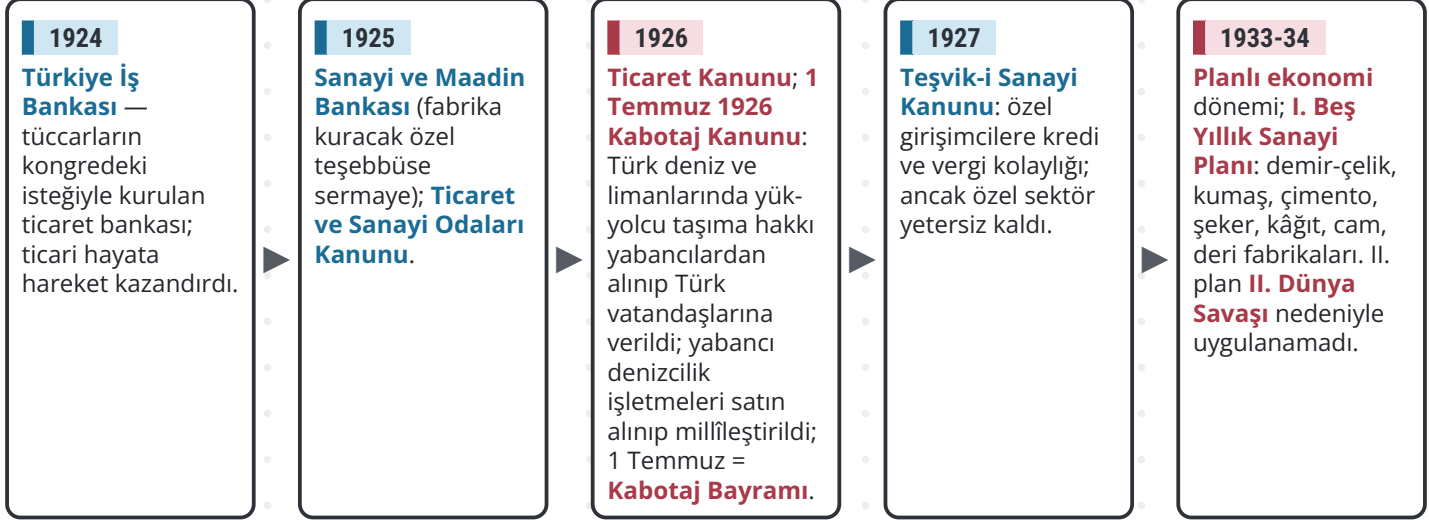
BUNALIMI

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.6 SANAYİ, TİCARET VE DENİZCİLİK ALANINDA GELİŞMELER

Osmanlı'nın son döneminde modern sanayi azdı; sanayi ürünleri dışarıdan alınıyordu ve Türk girişimcilerde **sermaye yoktu**. Mustafa Kemal sanayileşmeyi **millî bir dava** saydı. Kongre kararlarına uygun olarak önce özel sektör desteklendi; beklenen yatırım gelmeyince devlet **ağır sanayi yatırımlarını** kendisi üstlendi.

4.6 1929 DÜNYA EKONOMİK BUNALIMI VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

1929'da **New York Borsası**'nın çökmesiyle ABD'de başladı; temel neden **üretim-tüketim dengesizliği** (aşırı üretim). Sanayileşmiş ülkelerde işsizlik ve evsizlik arttı; inşaat durdu; tarım ürünü fiyatları çok düştü; bankalar battı; para azalınca **takasa** yönelindi. **Türkiye**: halk tarımla geçiniyor, ihracat tarım ürünlerine dayanıyordu → fiyatlar düşünce **ihracat ve döviz geliri azaldı**; ithal sanayi ürünleri pahalalandı → **cari açık** arttı; petrol pahalalanınca makineli tarım yapılamaz oldu; **dış borçlar** ödenemeyince yeniden yapılandırıldı.

4.6 ALINAN TEDBİRLER

- » **1930 Merkez Bankası** kuruldu.
- » **1934 I. Beş Yıllık Sanayi Planı** uygulandı.
- » Bazı tüketim mallarının **ithalatı yasaklandı**, gümrük vergileri artırıldı.
- » **Toprak Mahsulleri Ofisi** ve **Petrol Ofisi** açıldı.
- » **Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti** kuruldu; yerli malı teşvik edildi; halkta **tasarruf bilinci** oluşturulmaya çalışıldı.

Sonuç: Bunalımın etkisiyle Türkiye ekonomide **devletçilik** ilkesine ağırlık verdi. Devletçiliğe geçişin iki nedeni: **özel sektörün sermaye yetersizliği + 1929 Bunalımı**.

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** "Teşvik-i Sanayi Kanunu'na rağmen sanayileşme sağlanamadı → devlet ekonomiyeye doğrudan müdahale etti" ifadesi **devletçiliğe** geçişin gereğesidir.
- Kabotaj Kanunu = **ekonomik bağımsızlık + milliyetçilik**; Merkez Bankası ve TMO = **devletçilik**.

KAVRAMLAR

Sermaye: İş kurmak için gereken para, anapara.

Maadin: Madenler.

Ağır sanayi: Demir-çelik, makine gibi temel sanayi dalları.

Takas: Mal karşılığı mal değişimi.

Teşvik: Özendirme, destekleme.

Millileştirme: Yabancıların elindeki işletmeleri devlete/ millete geçirme.

Borsa: Hisse senedi ve malların alınıp satıldığı piyasa.

Cari açık: İthalatın ihracattan fazla olması.

4.7 SAĞLIK ALANINDAKİ GELİŞMELER

Uzun savaşlar halkı yoksullaştırmış, hastalıkları artırmıştı: **verem, sıtma, çiçek, veba** gibi bulaşıcı hastalıklar ölümlere yol açıyordu; mali kaynak ve ilaç üretimi yetersizdi, sağlıkta **dışa bağımlılık** vardı. Atatürk, sağlık hizmetlerinin **devlet görevi** olarak ele alınmasını istedi: salgınlarla mücadele, düşmanla savaş kadar önemliydi.

1920

Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekâleti (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı) kuruldu; bakan **Dr. Refik Saydam**. İllerde **sağlık müdürlükleri**, ilçelerde **hükûmet tabiplikleri**; büyük şehirlerde **numune hastaneleri**; tıp fakülteleri ve sağlık meslek liseleri.

1930

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu: halkın sağlığını korumak devletin görevi; bulaşıcı hastalıklarla mücadele için **Hıfzıssıhha Müessesesi** (millî imkânlarla **aşı ve serum**). Dispanserler, sanatoryumlar, veremle mücadele, seyyar tedavi teşkilatı; yatağa bağımlı hastalara evde **ücretsiz** bakım.

YIL	HASTANE	DOKTOR	DOKTOR BAŞINA KİŞİ
1923	86	554	19.860
1925	167	728	16.480
1930	176	1.182	12.200
1935	182	1.625	9.270
1940	198	2.387	7.420

Veriyi okuma: Tablo yorumu: 17 yılda hastane sayısı **iki katından fazla**, doktor sayısı **dört katından fazla** arttı; doktor başına düşen kişi sayısı **azaldı** → sağlık hizmeti yaygınlaştı. "Hastane sayısının artması hastalıkların arttığını gösterir" çıkarımı **yanlıştır**.

4.7 KIZILAY

1868

Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti: savaşta yaralanan askerlere **ayrım gözetmeden** yardım.

1877

Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti.

1923

Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti.

1935

Atatürk'ün teklifiyle **Türkiye Kızılay Cemiyeti**; bugünkü adı **Türk Kızılay**.

Türkiye'nin taraf olduğu tüm savaşlarda görev alan Kızılay, kimliğine bakmaksızın yaralı ve hasta askerleri tedavi etti, sivil halkın bakımına yardım etti. Günümüzde doğal afet ve savaşlarda toplumun **gıda, giyecek, sağlık, barınma** ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır; ulusal ve uluslararası faaliyetlerini sürdürür.

LGS RADARI

- **Çıkış soru analizi:** Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile ilgili metinlerden "**toplum sağlığını korumak**", "**sağlık hizmetini devlet kontrolüne almak**" yargılarına ulaşılır.
- Sağlık verileri tablo/grafik olarak sorulur; **oran hesabı** (iki katı, yarısı) ve **eğilim** (artış/azalış) yorumu istenir.

KAVRAMLAR

Sıhhiye: Sağlık işleri.

Numune hastanesi: Örnek, model hastane.

Dispanser: Ayakta tedavi veren küçük sağlık kurumu.

Serum: Hastalıklara karşı koruyucu-tedavi edici sıvı.

Hilal-i Ahmer: Kızılay'ın eski adı.

Muavenet-i İctimaiye: Sosyal yardım.

Hıfzıssıhha: Sağlığı koruma; koruyucu hekimlik.

Sanatoryum: Verem hastalarının tedavi edildiği kurum.

Seyyar: Gezici, yer değiştiren.

Salgın: Bir hastalığın hızla yayılması.

NUTUK · GENÇLİĞE HİTABE · ONUNCU YIL NUTKU

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

4.8 CUMHURİYETİN SAĞLADIĞI KAZANIMLAR VE ATATÜRK'ÜN GÖSTERDİĞİ

4.8 NUTUK

Mustafa Kemal'in Millî Mücadele'den başlayarak **1919-1927** arası olayları anlattığı eseri; "Büyük Nutuk" veya "Söylev" de denir. "**1919 yılı Mayısının 19'uncu günü Samsun'a çıktım.**" sözleriyle başlar, **Gençliğe Hitabe** ile biter. Atatürk Nutuk'u **15-20 Ekim 1927**'de TBMM salonunda **6 günde** okudu. Millî varlığı bittiği sanılan bir milletin bağımsızlığını nasıl kazandığını, millî ve çağdaş devletin nasıl kurulduğunu anlatır; olayları **belgelerle** değerlendirir → dönemin **ana kaynağı**; birçok dile çevrilmiş **evrensel** bir eserdir.

Gençliğe Hitabe: "Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir... Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur." Atatürk cumhuriyeti **gençlere emanet** etti. Cumhuriyete yönelik tehditler: Mustafa Kemal'e **suikast girişimi**, **1960 ve 1980 darbeleri**, **15 Temmuz darbe girişimi**.

4.8 ONUNCU YIL NUTKU (29 EKİM 1933)

Cumhuriyetin ilanının 10. yılında Ankara'da halka seslendi; 1923-1933 arası gelişmeleri özetledi: "**Az zamanda çok ve büyük işler yaptık.** Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan **Türkiye Cumhuriyeti**dir... Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız... **Türk milleti çalışkandır, Türk milleti zekidir**... elinde ve kafasında tuttuğu meşale, **pozitif bilim**dir... Türklüğün unutulmuş büyük uygar vasfı... **yeni bir güneş gibi doğacaktır.**"

4.8 CUMHURİYETİN SAĞLADIĞI KAZANIMLAR

- » Kadına **seçme ve seçilme** hakkı; siyasi alanda kadın-erkek eşitliği.
- » **Kanun önünde eşitlik**; kadın toplumda hak ettiği yere kavuştu.
- » Halk özgürlüklerini yaşadı, fikirlerini **serbestçe** ifade etti.
- » Aynı görüştekilere **siyasi örgütlenme** imkânı.
- » Tüm **ayrıcılıklar kaldırıldı**; millî birlik güçlendi; bireyler eşit hâle geldi.
- » Çeşitli alanlardaki yeniliklerle **çağdaşlaşma**.

Kişilik özellikleri: Nutuk ve 10. Yıl Nutku'nda **akıl, bilim ve çağdaşlaşma** vurgusu → Atatürk'ün **akılcılığı, bilimselliği, çağdaşlığı**. Lider, devlet adamı, siyasetçi, komutan ve düşünce insanı olması → **çok yönlü kişilik**. 10. Yıl Nutku'nda yaptığı işlerin en önemlisi: **cumhuriyetle yönetilen Türk devletinin kuruluşu**.

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Nutuk'un **kapsadığı yıllar (1919-1927)**, başlangıç ve bitiş cümleleri, **okunduğu tarih ve süre** sorulur; "birinci elden kaynak" niteliği vurgulanır.
- 10. Yıl Nutku'ndan çıkarımlar: **millî birlik, çalışkanlık, pozitif bilim, çağdaş uygarlık hedefi**; "yaptıklarımızı asla yeterli göremeyiz" → **inkılapçılık** (sürekli gelişme).

KAVRAMLAR

Nutuk: Söylev; Atatürk'ün 1919-1927 olaylarını anlattığı eser.

İstiklal: Bağımsızlık.

Muhafaza: Koruma.

Bedhah: Kötülük isteyen, kötü niyetli.

Hitabe: Topluluğa yönelik etkili konuşma.

İlelebet: Sonsuza kadar.

Müdafaa: Savunma.

Mamur: Bayındır, gelişmiş.

4.9 ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARINI OLUŞTURAN TEMEL ESASLAR

Altı temel ilkenin yanında onları **tamamlayan ve bütünleyen** esaslar vardır; Atatürk'ün ilke ve inkılaplarının temelini oluştururlar.

TEMEL ESAS	AÇIKLAMA	ÖRNEK GELİŞMELER
Millî tarih bilinci	Geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurmak; milletin kendini tanıması için tarihini doğru öğrenmesi .	Tarih kongreleri; Türk Tarih Kurumu .
Bağımsızlık ve özgürlük	Başka devlete bağlı olmamak; kısıtlama olmadan düşünüp davranmak. " Hürriyet ve istiklal benim karakterimdir. "	Manda ve himayenin reddi; Misakımillî ; Millî Mücadele; Lozan ; kapitülasyonların ve Düyun-ı Umûmiye 'nin kaldırılması.
Millî egemenlik	Milletin kendi kendini yönetmesi, yöneticilerini seçmesi; hâkimiyet kişi veya zümreye değil bütün millete aittir.	TBMM'nin açılması; saltanatın kaldırılması; cumhuriyetin ilanı ; halifeliğin kaldırılması; kadınlara seçme-seçilme hakkı.
Millî kültürün geliştirilmesi	Millî kültür: millete kimlik kazandıran maddi-manevi değerler. "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür."	Türk tarihi ve dili çalışmaları (TTK, TDK); eğitim inkılapları.
Çağdaşlaşma	Çağın şartlarına uygun yaşamak; değişime ayak uyduramayan milletler geri kalır. Hedef: çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmak.	Harf inkılabı; kıyafet; takvim-saat-ölçü; üniversite reformu.
Millî birlik, beraberlik ve ülke bütünlüğü	Milletçe bir olmak, bölücü unsura yer vermemek; Millî Mücadele'nin kazanılmasında temel unsur.	Erzurum: " Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür, bölünemez " (ülke bütünlüğü); Sivas: cemiyetlerin birleştirilmesi (birlik-beraberlik); BMM'nin açılması.

4.9 İNKILAPTAN İLKEYE – HIZLI EŞLEŞTİRME

İLKE	İLGİLİ İNKILAP VE GELİŞMELER
Cumhuriyetçilik	Saltanatın kaldırılması · cumhuriyetin ilanı · halifeliğin kaldırılması · 1921-1924 anayasaları · kadınlara seçme-seçilme hakkı · çok partili hayat denemeleri
Milliyetçilik	TTK · TDK · Tevhid-i Tedrisat · Kabotaj Kanunu · kapitülasyonların kaldırılması · yabancı işletmelerin millîleştirilmesi · Türkçe soyadı
Halkçılık	Medeni Kanun · Soyadı Kanunu · lakap ve unvanların kaldırılması · aşar vergisinin kaldırılması · kadın hakları · parasız ilkokul · Millet Mektepleri · sağlık hizmetleri
Devletçilik	Merkez Bankası · I. Beş Yıllık Sanayi Planı · Sümerbank, Etibank · TMO · devlet fabrikaları (demir-çelik, şeker, kumaş)
Laiklik	Saltanat ve halifeliğin kaldırılması · Şeriye ve Evkâf Vekâleti'nin kaldırılması · Tevhid-i Tedrisat · Medeni Kanun · tekke-zaviye-tümbelerin kapatılması · 1928 ve 1937 anayasa değişiklikleri · kisve kanunu
İnkılapçılık	Şapka ve kıyafet · takvim, saat, ölçü, rakam · hafta tatili · Harf inkılabı · üniversite reformu — tüm yenilikler

LGS RADARI

- **Çıkmış soru analizi:** Temel esaslar sorularında verilen olay-esas eşleştirmesi istenir: Misakımillî, manda reddi → bağımsızlık; TBMM, cumhuriyet → millî egemenlik; Erzurum-Sivas kararları → millî birlik ve ülke bütünlüğü.
- Bir inkılap **birden fazla ilkeyle** ilişkili olabilir (Medeni Kanun → halkçılık + laiklik); soruda "**doğrudan**" ifadesine dikkat edin.

4. ÜNİTE MİNİ TEST

ÜNİTE 4

4. ÜNİTE · ATATÜRKÇÜLÜK VE ÇAĞDAŞLAŞAN TÜRKİYE

TEST ÜNİTE 4 · MİNİ TEST

5 soru · yeni nesil · önerilen süre 8 dakika

Doğru: ___ / 5

1 1925'te köylüden ürünün onda biri oranında alınan Aşar vergisi kaldırıldı. Böylece nüfusun büyük bölümünü oluşturan köylünün üzerindeki yük hafifledi.

Bu inkılap, Atatürk ilkelerinden hangisiyle doğrudan ilişkilidir?

- A) Laiklik B) Halkçılık
C) İnkılapçılık D) Milliyetçilik

2 Lozan görüşmelerine hem İstanbul Hükûmeti hem de TBMM Hükûmeti davet edilince yönetimde ikilik sorunu ortaya çıktı. TBMM, 1 Kasım 1922'de aldığı bir kararla bu sorunu çözdü.

Sözü edilen karar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cumhuriyet'in ilanı B) Halifeliğin kaldırılması
C) Saltanatın kaldırılması D) Ankara'nın başkent olması

3 Medeni Kanun ile mirasta ve boşanmada kadın-erkek eşitliği sağlandı, resmî nikâh zorunlu hâle getirildi, tek eşlilik kabul edildi.

Aşağıdakilerden hangisi Medeni Kanun'un getirdiği düzenlemelerden biri değildir?

- A) Mirasta eşitlik B) Resmî nikâh zorunluluğu
C) Kadınlara milletvekili seçilme hakkı D) Boşanmada eşit haklar

4 1928'de Latin harflerine dayalı yeni Türk alfabesi kabul edildi; ardından yetişkinlere okuma-yazma öğretmek için Millet Mektepleri açıldı ve Mustafa Kemal "Başöğretmen" unvanıyla derslere girdi.

Bu gelişmelerin ortak amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eğitimi yalnızca çocuklara vermek B) Okuryazar oranını hızla artırmak
C) Yabancı okulları kapatmak D) Askerî eğitimi güçlendirmek

5 1926'da çıkarılan Kabotaj Kanunu ile Türk kıyılarında yolcu ve yük taşıma hakkı yalnızca Türk vatandaşlarına ve Türk gemilerine verildi.

Bu kanun aşağıdaki ilkelerden hangisinin uygulanmasına örnektir?

- A) Milliyetçilik B) Laiklik
C) Cumhuriyetçilik D) İnkılapçılık

SORU	CEVAP	KISA ÇÖZÜM
1. Soru	B	Halkın, özellikle köylünün yararına yapılan düzenlemeler Halkçılık ilkesine dayanır.
2. Soru	C	Saltanat kaldırılarak iki başlılık sona erdi; Lozan'a yalnız TBMM gitti.
3. Soru	C	Kadınlara milletvekili seçme-seçilme hakkı 1934'te ayrı bir kanunla verildi.
4. Soru	B	Harf İnkılabı okumayı kolaylaştırdı, Millet Mektepleri yetişkinlere ulaştı.
5. Soru	A	Millî ekonomiyi Türklerin eline vermeyi amaçlayan düzenlemeler Milliyetçilik ilkesidir.

DAHA FAZLASI İÇİN OKUT!

SBD LGS ve 8. Sınıf Kaynak Tavsiyeleri

LGS ve yazılılardan 100 almaya hazır mısın? Bu sorularla kendini test ettin, şimdi sıra LGS maratonunda fark yaratmakta! **Voltaj Serisi** ve efsane 8. sınıf kitaplarımızla pratik yap, sınav maratonunda hep bir adım önde ol.

İnkılap Tarihi Temel Kitap

- ✓ LGS odaklı anlatım.
- ✓ Mantığını Anlayalım ipuçları.
- ✓ Kavrama testleri ve etkinlik.
- ✓ Video Çözümü.

36 Haftalık Fasikül

- ✓ MEB LGS sorularıyla uyumlu.
- ✓ Açık uçlu yazılı hazırlık.
- ✓ Düzenli takip ve gelişim.
- ✓ Video Çözümü.

Yeni Nesil Soru Bankası

- ✓ Üst düzey düşünme soruları.
- ✓ Harita ve görsel analiz.
- ✓ Bölüm sonu sarmal deneme.
- ✓ Akıllı tahta desteği.

Bu metin ve doküman Muammer ASLAN tarafından "Sosyal Bilgiler Dünyası" için hazırlanmıştır.

www.sosyalbilgilerdunyasi.com